

75 năm Hải quan Việt Nam - Tiếp tục đổi mới để bảo vệ lợi ích chủ quyền quốc gia và phục vụ người dân, doanh nghiệp

NGUYỄN VĂN CẨN

Tổng cục trưởng Tổng cục Hải quan

Tự hào truyền thống

Ngày 10/9/1945, chỉ 8 ngày sau khi Chủ tịch Hồ Chí Minh đọc bản Tuyên ngôn độc lập khai sinh ra nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, Bộ trưởng Bộ Nội vụ Võ Nguyên Giáp đã thay mặt Chủ tịch Chính phủ lâm thời ký Sắc lệnh số 27/SL thành lập "Sở Thuế quan và Thuế gián thu"- tiền thân của Hải quan Việt Nam ngày nay.

Từ khi thành lập đến nay, Hải quan Việt Nam không ngừng nỗ lực, xây dựng và trưởng thành, đóng góp quan trọng vào sự nghiệp cách mạng của đất nước, của nhân dân. Hải quan Việt Nam có cơ cấu tổ chức thống nhất từ Trung ương đến địa phương, với nền tảng khung khổ pháp luật tương đối hoàn thiện theo chuẩn mực và thông lệ quốc tế. Ngành Hải quan đã trở thành một trong những ngành tiên phong và giữ vai trò chủ chốt trong tiến trình phát triển kinh tế, hội nhập của đất nước. Để hun đúc nên bề dày truyền thống và tạo dựng được vị thế như ngày nay là nhờ sự lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng, Nhà nước, của lãnh đạo các cấp và sự nỗ lực, phấn đấu không ngừng của các thế hệ cán bộ, công chức, viên chức, người lao động ngành Hải quan.

Nhìn lại truyền thống 75 năm qua, nhất là tiến trình hội nhập mạnh mẽ những năm gần đây, ngành Hải quan vừa phải tạo thuận lợi thương mại, vừa đảm bảo công tác quản lý,

dẫn đến đổi mới tư duy về quản lý. Có thể kể đến 3 đóng góp nổi bật, xuyên suốt của Hải quan Việt Nam chính là: Tạo thuận lợi thương mại; thu ngân sách nhà nước; chống buôn lậu, bảo vệ an ninh, an toàn cộng đồng.

Thứ nhất, công tác tạo thuận lợi thương mại. Đất nước bước vào thời kỳ hội nhập, khối lượng hàng hóa xuất nhập khẩu tăng cao, ngoài công tác quản lý nhà nước về hải quan, nhiệm vụ quan trọng đặt ra với ngành Hải quan trong nhiều năm qua là tạo thuận lợi thương mại. Tổng cục Hải quan đã không ngừng đẩy mạnh hoàn thiện về khung khổ pháp luật; cải cách, đơn giản hóa thủ tục hành chính, hiện đại hóa hải quan theo chuẩn mực, thông lệ quốc tế, đẩy mạnh áp dụng công nghệ thông tin (CNTT) như: thực hiện Hệ thống thông quan tự động VNACCS/VCIS; Hệ thống quản lý hải quan tự động VASSCM; phối hợp thu thuế qua ngân hàng thương mại bằng phương thức điện tử 24/7; hoàn thiện kiến trúc Chính phủ điện tử của Tổng cục Hải quan...

Bên cạnh hiện đại hóa nội ngành, Tổng cục Hải quan đã thể hiện rõ vai trò trung tâm để kết nối, thúc đẩy các bộ, ngành liên quan trong cải cách, đơn giản hóa thủ tục hành chính, giảm thời gian thông quan hàng hóa xuất nhập khẩu. Nổi bật là, Tổng cục Hải quan đã được Chính phủ, Bộ Tài chính tin tưởng giao trọng trách Cơ quan Thường trực Ủy ban

chỉ đạo quốc gia về Cơ chế một cửa ASEAN (ASW), Cơ chế một cửa quốc gia (NSW) và tạo thuận lợi thương mại (Uy ban 1899).

Thứ hai, về thu ngân sách nhà nước, là nhiệm vụ trọng tâm xuyên suốt của toàn ngành từ khi thành lập đến nay. Xác định đây là nhiệm vụ chính trị quan trọng hàng đầu, từng năm, Hải quan Việt Nam luôn nỗ lực triển khai quyết liệt, đồng bộ các giải pháp để hoàn thành chỉ tiêu thu ngân sách. Đặc biệt, 5 năm gần đây (2015-2019), toàn ngành luôn thu vượt chỉ tiêu, số thu năm sau cao hơn năm trước và tính chung cả giai đoạn này thu được gần 1,5 triệu tỷ đồng, riêng năm 2019 đạt số thu cao kỷ lục là 348.711 tỷ đồng. Kết quả thu ngân sách của ngành Hải quan là sự đóng góp quan trọng vào đảm bảo ổn định tiềm lực tài chính quốc gia, phục vụ các mục tiêu về phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Thứ ba, chống buôn lậu là chức năng, nhiệm vụ chính của Hải quan Việt Nam. Mặt trận chống buôn lậu luôn nóng bỏng bởi thủ đoạn của các đường dây, ổ nhóm hết sức tinh vi và thay đổi liên tục. Đặc biệt trong thời kỳ hội nhập quốc tế sâu rộng và phát triển mạnh mẽ của khoa học, công nghệ, tình hình buôn lậu, vận chuyển trái phép hàng hóa qua biên giới ngày càng diễn biến phức tạp ở tất cả các tuyến biên giới, cửa khẩu đường bộ, đường biển, hàng không. Các đối tượng hoạt động ngày càng tinh vi, liều lĩnh, manh động, tổ chức thành đường dây, ổ nhóm xuyên biên giới, sử dụng nhiều phương tiện, trang thiết bị kỹ thuật hiện đại để buôn lậu, vận chuyển hàng cấm, đặc biệt là ma túy với số lượng rất lớn, hàng có thuế suất cao, hàng giả nhãn mác xuất xứ Việt Nam...

Với trách nhiệm được giao, không quản ngại gian khổ, hy sinh, các thế hệ cán bộ, công chức hải quan đã mưu trí, dũng cảm, kiên quyết đấu tranh và kịp thời phát hiện, triệt phá nhiều vụ việc vi phạm. Điển hình những năm gần đây, ngành Hải quan đã chủ trì và tham gia triệt phá nhiều chuyên án lớn, thu giữ hàng trăm kilôgam ma túy, hàng tấn gà voi, hàng triệu bao thuốc lá..., tổng trị giá hàng hóa vi phạm được thu giữ mỗi năm lên đến cả nghìn tỷ đồng. Riêng 5 năm qua (2015 - 2019), ngành Hải quan đã chủ trì, phối hợp,

phát hiện, bắt giữ, xử lý 84.362 vụ việc vi phạm. Số tiền thu nộp ngân sách nhà nước là hơn 1.561 tỷ đồng. Cơ quan Hải quan đã khởi tố 247 vụ án hình sự, chuyển cơ quan khác kiến nghị khởi tố 571 vụ án hình sự.

Kết quả đấu tranh trên mặt trận chống buôn lậu góp phần quan trọng vào chống thất thu ngân sách; tạo môi trường kinh doanh minh bạch, công bằng và bảo vệ an ninh, an toàn cộng đồng. Hiện nay, Tổng cục Hải quan được Bộ trưởng Bộ Tài chính - Phó Trưởng ban Thường trực Ban Chỉ đạo quốc gia chống buôn lậu, gian lận thương mại và hàng giả (Ban Chỉ đạo 389 quốc gia) giao thực hiện vai trò là cơ quan tham mưu, tổ chức thực hiện các nhiệm vụ của Cơ quan Thường trực Ban Chỉ đạo 389 quốc gia.

Thách thức mới đặt ra

Hải quan Việt Nam được ví như "người gác cửa nền kinh tế", thực hiện nhiệm vụ "nơi đầu sóng ngọn gió" nên luôn là một trong những ngành chịu ảnh hưởng trực tiếp, đầu tiên và nhiều nhất từ xu thế hội nhập, toàn cầu hóa. Năm 2020 và những năm tiếp theo, tình hình thế giới và khu vực tiếp tục có diễn biến phức tạp, thiên tai, dịch bệnh khó lường gây ảnh hưởng không nhỏ tới các hoạt động thương mại quốc tế và sản xuất kinh doanh. Thế giới mặc dù bị ảnh hưởng nặng nề của đại dịch COVID-19, song vẫn tiếp tục có chuyển biến mạnh mẽ, nhất là về công nghệ; cạnh tranh thương mại ngày càng khốc liệt; xu thế bảo hộ

Cán bộ Hải quan kiểm tra hàng hóa xuất nhập khẩu của doanh nghiệp
Ảnh : ST

mậu dịch lan rộng. Nền kinh tế đất nước dần ổn định, khôi phục sau đại dịch COVID-19 sẽ tiếp tục phát triển nhanh hơn, hội nhập kinh tế càng sâu rộng với những thời cơ và thách thức mới, nhiệm vụ của ngành Hải quan ngày càng khó khăn, nặng nề và phức tạp.

Thu ngân sách của ngành Hải quan là lĩnh vực chịu ảnh hưởng đầu tiên và rõ nét. Do dịch bệnh, thương mại toàn cầu sụt giảm, hoạt động xuất nhập khẩu trong nước trầm lắng nên số thu toàn ngành những tháng đầu năm giảm mạnh so với cùng kỳ năm 2019. Từ đầu năm đến ngày 10/8, toàn ngành thu ngân sách được gần 181.500 tỷ đồng, đạt 53,69% chỉ tiêu dự toán, giảm hơn 15% so với cùng kỳ năm ngoái. Mặt khác, công tác thu ngân sách còn phải đối mặt với vấn đề cắt giảm thuế quan theo các Hiệp định Thương mại tự do (FTA). Năm 2020, thuế suất nhập khẩu của các FTA tiếp tục cắt giảm sâu, đặc biệt là hàng hóa có kim ngạch lớn, thuế suất cao, số thu chiếm tỷ trọng lớn. Bên cạnh đó, Hiệp định Thương mại tự do giữa Việt Nam và Liên minh Châu Âu (EVFTA) cam kết gần như 100% số dòng thuế và kim ngạch nhập khẩu hàng hóa của hai bên sẽ được xóa bỏ thuế nhập khẩu sau lộ trình tương đối ngắn. Theo tính toán, ước giảm thu từ các FTA trong năm 2020 khoảng 13.900 tỷ đồng.

Thách thức lớn nữa là đối với công tác chống buôn lậu. Xu thế toàn cầu hóa mạnh mẽ làm cho chuỗi cung ứng hàng hóa toàn cầu có sự dịch chuyển lớn, kéo theo gia tăng về nguy cơ buôn lậu, vận chuyển trái phép hàng hóa qua biên giới và dịch bệnh COVID-19 đẩy nhanh hơn xu thế này. Thực tế những tháng đầu năm 2020, dù dịch bệnh bùng phát trên toàn cầu nhưng nguy cơ buôn lậu, vận chuyển trái phép hàng hóa vẫn rất lớn. Đặc biệt, không chỉ là thủ đoạn truyền thống qua kênh bán hàng trực tiếp, gần đây nổi lên nhiều hành vi buôn lậu, gian lận thương mại phi truyền thống. Đó là, các đối tượng tận dụng ưu thế của khoa học công nghệ để buôn lậu qua kênh bán hàng trực tuyến do thương mại điện tử phát triển; hay lợi dụng những quy định chưa chặt chẽ, đầy đủ liên quan đến xuất xứ hàng hóa để đưa hàng hóa thành phẩm nước ngoài hoặc linh kiện hoàn chỉnh từ nước ngoài vào Việt Nam lắp ráp đơn

giản thành thành phẩm để tiêu thụ trong nước hoặc xuất khẩu...

Cùng với đó, tình hình vận chuyển trái phép các chất ma túy qua biên giới đang rất nóng. Ma túy không chỉ được tội phạm vận chuyển qua đường mòn, lối nhỏ như trước, mà thủ đoạn ngày càng tinh vi, trong đó các đường dây ma túy xuyên quốc gia đã cấu kết chặt chẽ với tội phạm trong nước để thành lập doanh nghiệp bình phong nhằm cất giấu, vận chuyển ma túy số lượng lớn qua phương tiện xuất nhập cảnh, hàng hóa xuất nhập khẩu... Hoạt động buôn lậu, gian lận thương mại hết sức phức tạp làm ảnh hưởng lớn đến số thu ngân sách, môi trường hoạt động sản xuất, kinh doanh trong nước, gây mất an ninh và an toàn xã hội.

Hai vấn đề cốt yếu nêu trên là điển hình về thách thức rất lớn đặt ra cho công tác hải quan trong giai đoạn hiện nay và những năm tới.

Đổi mới để thích ứng và làm chủ tình hình

Những vấn đề nêu trên là thách thức, song cũng là cơ hội để ngành Hải quan tiếp tục đổi mới, hoàn thiện và phát triển theo hướng hiện đại, chuyên nghiệp, hoạt động hiệu lực, hiệu quả để thực hiện tốt đồng thời "mục tiêu kép": Tạo thuận lợi cho hoạt động thương mại và đảm bảo an ninh, an toàn xã hội, bảo vệ lợi ích của quốc gia. Tổng cục Hải quan đang xây dựng Chiến lược phát triển Hải quan giai đoạn 2021 - 2030. Trong đó, định hướng, mục tiêu tổng quát đặt ra là: xây dựng Hải quan Việt Nam hiện đại, chuyên nghiệp, hoạt động hiệu lực, hiệu quả trên nền tảng hệ thống pháp luật đồng bộ, ứng dụng mạnh mẽ công nghệ của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, tạo thuận lợi cho hoạt động thương mại hợp pháp, đảm bảo an ninh, an toàn xã hội và bảo vệ lợi ích của quốc gia.

Giải pháp tổng thể đã và đang được ngành Hải quan tập trung thực hiện là: Tiếp tục hoàn thiện về thể chế, hệ thống văn bản quy phạm pháp luật trong lĩnh vực hải quan; đẩy mạnh hơn nữa công tác cải cách thủ tục hành chính, hiện đại hóa hải quan, đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin trong mọi hoạt động chuyên môn, nghiệp vụ; tăng cường

công tác xây dựng lực lượng; nâng cao hiệu quả phối hợp trong nước và quốc tế...

Đặc biệt, đối với công tác phòng, chống buôn lậu, các đơn vị thuộc, trực thuộc, nhất là lực lượng Kiểm soát hải quan và các đơn vị chức năng đã không ngừng nâng cao năng lực, trình độ nắm bắt, phân tích, đánh giá, dự báo tình hình và kịp thời có những kế hoạch, chuyên đề, chuyên án đấu tranh hiệu quả. Ngoài vai trò chủ công của lực lượng Kiểm soát hải quan, cần sự vào cuộc đồng bộ, quyết liệt của các lực lượng chức năng như: Kiểm tra sau thông quan; quản lý rủi ro; kiểm định hải quan...

Mặt khác, Tổng cục Hải quan tiếp tục thực hiện tốt vai trò cơ quan giúp việc của Cơ quan Thường trực Ban Chỉ đạo 389 quốc gia, và cả các công tác thường xuyên, đột xuất của Ban chỉ đạo 138/CP trong lĩnh vực kiểm soát hải quan. Cùng với đó, ngành Hải quan đã đầu tư, đưa vào sử dụng nhiều trang thiết bị hiện đại phục vụ công tác kiểm soát hải quan như: các tàu cao tốc thể hệ mới; hệ thống máy soi container; hệ thống camera giám sát và các trang thiết bị phục vụ quản lý, giám sát hàng hóa xuất nhập khẩu từ xa... Đồng thời tăng cường công tác phối hợp với các lực lượng chức năng ngoài ngành như: Công an, Bộ đội Biên phòng, Cảnh sát biển...; nâng cao hiệu quả hợp tác với Tổ chức Hải quan thế giới (WCO) và cơ quan Hải quan các nước trên thế giới.

Trong thời gian tới, xu thế hội nhập kinh tế, giao lưu thương mại quốc tế không ngừng phát triển cả về bề rộng và chiều sâu; yêu cầu đẩy mạnh ứng dụng CNTT phục vụ cải cách thủ tục hành chính, giảm thời gian thông quan hàng hóa, cũng như mục tiêu hiện đại hóa của ngành Hải quan nói riêng phải được tiến hành mạnh mẽ, hiệu quả và sâu rộng hơn nữa. Để đảm bảo thực hiện hiệu quả các nhiệm vụ chính trị được giao, tiếp tục đóng góp vào việc cải thiện môi trường kinh doanh, nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia và nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước về hải quan, yêu cầu tái thiết kế hệ thống CNTT tổng thể của ngành Hải quan trở nên bức thiết hơn lúc nào hết. Mục tiêu là xây dựng được hệ thống mới hiện đại, thông minh, tích hợp, phủ rộng tất cả các lĩnh vực quản lý nhà nước về hải quan. Tổng cục Hải

quan đang khẩn trương hoàn thiện hồ sơ trình lãnh đạo Bộ Tài chính phê duyệt chủ trương để tiếp tục bắt tay vào thực hiện các nhiệm vụ liên quan với khối lượng công việc vô cùng lớn.

Để thực hiện thành công các mục tiêu, nhiệm vụ đặt ra, ngành Hải quan cũng luôn quan tâm đến công tác xây dựng lực lượng, củng cố tổ chức bộ máy theo hướng tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả. Những năm gần đây Tổng cục Hải quan đã tích cực rà soát, bố trí sắp xếp lại tổ chức bộ máy theo tinh thần Nghị quyết 18-NQ/TW của Bộ Chính trị, Nghị quyết 39-NQ/CP của Chính phủ. Theo đó đã bỏ toàn bộ cấp phòng thuộc vụ, qua đó giảm được 37 phòng, đội và hơn 100 chức danh lãnh đạo cấp phòng, đội; đồng thời rà soát sắp xếp lại tổ chức bộ máy toàn Ngành đã giảm được 14 chi cục hải quan và 239 đội (tổ) thuộc chi cục và tương đương. Công tác đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ cho cán bộ, công chức luôn được Tổng cục Hải quan quan tâm nhằm đáp ứng yêu cầu quản lý hải quan hiện đại. Từ năm 2015 đến 31/5/2020 đã tổ chức 264 lớp với 8.951 lượt học viên, trong đó có 23 lớp tự chủ với 860 học viên... Tổng cục Hải quan xác định: về tổ chức bộ máy, tiếp tục xây dựng tổ chức bộ máy hiện đại, theo nguyên tắc tập trung thống nhất phù hợp với tiến trình cải cách thủ tục hành chính, hiện đại hóa hải quan đáp ứng yêu cầu mở cửa hội nhập quốc tế, nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Xây dựng lực lượng Hải quan hiện đại, chuyên nghiệp, hoạt động hiệu lực, hiệu quả trên nền tảng hệ thống pháp luật đồng bộ, hoạt động minh bạch, liêm chính, hiệu quả; đội ngũ cán bộ, công chức hải quan có phẩm chất đạo đức, sẵn sàng nhận và hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ được phân công...

Tự hào về bề dày truyền thống 75 năm xây dựng và trưởng thành, toàn thể cán bộ, công chức, viên chức, người lao động trong toàn Ngành đoàn kết, nỗ lực, phấn đấu vì mục tiêu chung xây dựng Hải quan Việt Nam chuyên nghiệp, hiện đại, chủ động, vững vàng đảm đương tốt trọng trách trong giai đoạn phát triển mới. ■